

Mindre til de rikeste gir mer til de fattigste.

Nye vinder



MED EGNE ORD
KALLE
MOENE

Noen hevder at det som er galt med økonomisk teori er akkurat det samme som det som er galt med kapitalismen. Derfor kan kritikerne gjøre det lett for seg. De kan snakke om økonomi og økonomene som om det var samme sak.

Men hva er egentlig galt med økonomisk teori?

En underliggende premisse om sosial harmoni? At økonomisk ulikhet ikke får nok oppmerksomhet? At det er en bombastisk og antikvert form for individualisme? Troen på rasjonalitet? En oppfatning av statsapparatet som en slags upartisk megler? Eller, kanskje det er mangelen på historisk perspektiv?

Trolig er det en kombinasjon av alle disse forholdene og flere til. Men dersom dette er riktig, må det glede de mange kritikerne at det nå kanskje går rett vei, om enn litt sakte.

Noen hevder at sosialøkonomien er blitt mindre sosial. I realiteten er det omvendt: Mens fagkritikerne på 1960-70-tallet prøvde å sprengte det de oppfattet som en monolitisk enhet, preges faget i dag av stor spredning i metode og problemstilling.

Mens fagkritikerne på 1960-70-tallet torndet mot den bombastiske individualismen, tar nå deler av faget individenes sosiale preferanser på alvor. Mens kritikerne på 1960-70-tallet hamret løs på rosmaling og harmoni i økonomens modeller, er nå forhandling og konflikt faglige vekstindustrier.

Viktige sosiale forhold som før ble sett på som konstante, blir nå forklart og analysert – ikke av alle, men av noen. Da navnet skiftet fra sosialøkonomi til økonomi, kom sosiale forhold på alvor inn i faget. Viktigst av alt er trolig den store oppmerksomheten som nå vies inntektsfordeling og ulikhet.

Tidligere la tradisjonell økonomisk teori (Washington konsensus) ensidig vekt på markedsinnrep for å forklare den høye ulikheten i Latin-Amerika. De fleste landene



KONTRASTER. Hvordan klarer den rike eliten i noen land, som i Latin-Amerika og i Sør-Afrika, å karre til seg så mye mer enn eliten i andre land? Kontrasten mellom fattig og rik er stor i dette boligområdet i Vina del Mar i Chile. Foto: Eliseo Fernandez, Reuters/NTB Scanpix

fulgte en politikk for importsubsidusjon, noe som ga kunstig høye lønninger i industrien. Teknisk endring som favoriserer høyt utdannet arbeidskraft – såkalt «skill-biased technical change» – fikk resten av skylden.

Men ingen av delene kan være hovedforklaringen.

Den store forskjellen mellom Latin-Amerika og Europa, finner vi først og fremst i halene på inntektsfordelingen, og der

” Noen hevder at sosialøkonomien har blitt mindre sosial. I realiteten er det omvendt

finner vi ikke industriarbeidere og høyt utdannet arbeidskraft. Tvert om, disse gruppene befinner seg litt over midten i inntektsfordelingen – mellom medianinntekten og de ti prosent rikeste.

La oss kalle denne delen av befolkningen øvre middelklasse. Mønsteret på tvers av land er grovt sett at øvre middelklasse får femti prosent av nasjonalinntekten. Ulikheten i samfunnet er da bestemt av hvor mye den rikeste ti-prosenten av befolkningen får. Dersom de rikeste får mye, som i Latin-Amerika, blir det lite eller ingenting igjen til de som er under medianinntekten (den fattigste halvparten av befolkningen).

Denne observasjonen reiser viktige spørsmål. Øvre middelklasse utgjør nesten halvparten av befolkningen og får omtrent halvparten av inntekten. Hva er det som skaper dette egalitære trekket ved inntektsfordelingen i så mange land?

I de mest inegalitære landene i verden (som flere land i Latin-Amerika) tar de rike 40-45 prosent av nasjonalinntekten. Da blir det bare fem til ti prosent av inntekten igjen til halvparten av befolkningen som ligger under medianinntekten.

Hvordan klarer den rike eliten i noen land, som i Latin-Amerika og i Sør-Afrika, å karre til seg så mye mer enn eliten i andre land?

Forklaringen er ikke at de rikeste investerer så mye i disse landene. Tvert om utgjør samlede investeringer som andel av inntekten til de rikeste, under førti prosent i de landene der ulikheten er størst.

Forklaringen må være at de rike har betydelig mer makt i noen land enn i andre – og der de rike har stor makt, er de svært dyre i drift. Sammen med de egalitære inntektsandelene til øvre middelklasse, innebærer disse maktforholdene at den

fattigste halvparten av befolkningen i realiteten bærer kostnadene av de høye inntektene til de rike.

Så når utviklingsminister Heikki Holmås sammen med andre i det internasjonale utviklingsmiljøet jakter på nye tusenårsmål, bør de kanskje se på den øvre delen av inntektsfordelingen. Å begrense inntektsandelen som går til de rikeste ser ut til å redusere ulikheten i de enkelte land samtidig som inntekten til den nedre halvparten av befolkningen går opp – uten at investeringene nødvendigvis rammes.

Å underbygge dette nærmere er en viktig oppgave. Den krever at vi kvitter oss med eventuelle forestillinger om sosial harmoni og antikvert individualisme. Problemstillingen krever at vi forstår sammenhengen mellom makt, rasjonalitet og klasseposisjon der statsapparatet i noen land er et instrument for den herskende elite. Kanskje utviklingen viser at Marx hadde de beste spørsmålene, mens nyklassisk økonomi har de beste svarene.

■ *Kalle Moene, professor ved Økonomisk institutt, Universitetet i Oslo*

LEST SIDEN SIST

Jeg elsker fest, og sier selvfølgelig ja til OL! OL ville blitt en fantastisk folkefest for hele landet.

Petter Stordalen lanserer i DN sitt kandidatur som olympisk partyfisker.

Slik blir dere et velkledd par. VGs «MinMote» prøver å få orden på sjuskete VG-lesere

SOFTGUN-DESPERADO TATT ETTER BÅTFLUKT
Tabloidsesongen har sjokkstartet i Sunnmørsposten

Skulle jeg gått inn i hver enkelt av henvendelsene vi har fått av dere, ville det ikke vært fysisk mulig. Rett og slett fordi det – dessverre, kan man si – er fysiske begrensninger i det å være et menneske. Kulturminister Hadia Tajik (Ap) sier «Ingen kommentar» til Bergens Tidende.



Vi ser ikke på oss selv som uteliggere.

«Båttfukningene» på Aker Brygge snakker ut i Aftenposten om problemene ved å bli nektet å folkeregistrere seg i seilbåten.

Spis en munnfull alger i stedet for en skje tran.
Forskning.no med tips til badeferien.

De siste årene har norsk standup utviklet seg ekstremt mye. Mange gjør det også svært bra i utlandet.

Komiker Terje Sporsem forklarer til Dagbladet hvor alle komikerne har forsvunnet.

I dag synes jeg der er mye synsing.

Høyres Yngve Brox bidrar i Klassekampen.

En felles ledestjerne, et fremtidshåp, en felles målretting, en drivkraft. En kort energigivende setning som forteller oss hvorfor vi finnes til, og hvor vi skal reise sammen.

Brønnøysunds politikere frykter ikke store ord i jakten på ny kommunevisjon i Brønnøysunds Avis.

KRAGERØ: 46 år gammel mann fra Notodden var så full at han ikke merket at han kom inn i et T-kryss da han kom til Straumekrysset natt til torsdag. Mannen kom fra Neslandsvatn og kjørte rett over krysset og inn i autovernet på den andre siden. Heldigvis kom det ingen andre biler der da, opplyser operasjonsleder Vidar Aaltvedt KV–Kragerø Blad Vestmar

MED EGNE ORD

DN lørdag



KALLE MOENE



HEGER SKJERVE



VICTOR D. NORMAN



JENS STOLTENBERG



ERNA SOLBERG

DN

E-post: debatt@dn.no Telefaks: 22 00 11 10
Hovedinnlegg/kronikk: Maks 4500 tegn
inklusive mellomrom Underinnlegg/replik: Maks 1500 tegn (ca 250 ord)
Legg ved portrettfoto

■ Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv, må produseres i henhold til Vær Varsom-plakaten.
■ Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt

stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere.
■ Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter.

Debattinnlegg honoreres ikke.
Debattansvarlig: Vidar Ivarsen, tlf. 22 00 10 59 – 932 56 059
debatt@dn.no